

מראי מקומות סג-סו.

סג. סד:

עיין במשנה סג. ובגמרא שם ע"ב בכל מקום היתה כשרה עד שלשה דברים. וברש"י ובתוספות שם וכן ברש"י סג: ד"ה ומה מנחה. דאלו דברים השייכים לענין קורבנות עוף. ואחר כך נלמד את המשנה סד: חטאת העוף.

סדר חטאת העוף היא, מליקת סימן אחד, ולאחר מכן הזאה מהעוף עצמו למטה מחוט הסיקרא. וההזאה היא בריחוק מהמזבח ולאחר מכן מיצוי דמה. ונחלקו תנאים לעיל נב: בדעת רבי ישמאעל האם המיצוי מעכב. וכולה נאכלת לכהנים ואין בה חלק הקרב. וסדר עולת העוף הוא מליקת שני סימנים ואין בה הזאה אלא מיצוי למעלה מחוט הסיקרא. ויש בה מיצוי הגוף ומיצוי הראש ומיצוי דם הראש אינו מעכב. והמיצוי הוא עיקר מצוותה וכולה קרבה חוץ ממוראה ונוצה ובני מעייה שיש בהם מצוות השלכה לבית הדשן.

סג. מתני'. בביאור דברי המשנה עיין בפירוש המשנה לרמב"ם.

סג: בכל מקום היתה כשרה למליקתה עיין פירש"י דפירש בין למעלה בין למטה וכו' וקרבן מערבית דרומית נמי בהזאה הוא דילפינן. ומליקה לאו במזבח אלא הזאה ומיצוי ועיין כאן בשיטה בהשמטות ד"ה ומנחה גופיה בשם הראב"ד דלכאורה פליג על רש"י וסובר דכן בעי דתהא המליקה במזבח כדי שלא יתפזר דם הנפש מיהו יש לעיין האם הוי הלכה דהמליקה במזבח או דעצה טובה קמ"ל. ועיין שם שהביא דברי דרבי זרחיה הלוי [הרז"ה דהוא בעל המאור.] מה שהקשה על הראב"ד ופליג עליה. ועיין רמב"ם פ"ז מעשה הקרבנות ה"ו דכתב דהמליקה גם היתה נעשית בקרבן דרומית מערבית.

וביאר הגר"י, דהרמב"ם סובר דהילפותא היא גם על מליקה ופליג על הראב"ד ובעל המאור ורק דלגבי הזאה הוי לעיכובא ולגבי מליקה רק למצווה. אמנם עדיין תיקשי על זה קושיית בעל המאור. דאם כן הוה ליה למימר בכל מקום היתה כשרה דייעבד אלא דזה הוא מקומה לכתחילה.

ועוד קשה דהרמב"ם לא כתב כלל דהזאה היא בקרבן דרומית מערבית וכתב רק דהוי על קיר המזבח למטה מאמצעו.

רש"י ד"ה מאי קאמר [נמצא בדף סד.] והא ליכא למימר דהזאה למעלה ואחר כך הזה למטה וכו' והקשה הגרא"י מאי ס"ד דהזוה כל דמה הרי בעינן לעשות מיצוי אחר הזאה.

והגרא"י דן, דשמא דין מיצוי נאמר רק אם נשאר דם וכמו דמצינו בעולת העוף דמצוות שפיכת שיריים היא רק אם נשאר דם מהזריקה עיין לעיל לז. [ברש"י שם]. וציין לעיל נב: הנשאר ימצא שאינו נשאר לא ימצא ועיין שם ברש"י. אמנם דן דיותר מסתבר דיש חובה להשאיר דם למיצוי. ואין זה כעולת העוף דמצוות שפיכת שיריים הוא רק בדם הנשאר. ועיין תורת כהנים דיבורא דחובה פ"ח ה"ח. בשם הראב"ד שם.

מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה שאם היזה ולא מיצה כשרה. הגר"י דנסתפק, האם רצה לומר דמיצוי בכל מקום אינו כלום אלא דאינו מעכב משום דמיצוי אפילו שהחסירו לגמרי כשר או דלמא דהוי סברא דכיוון דהמיצוי אינו מעכב אם כן שינוי מקומו אינו מעכב ולעולם בדיעבד התקיים המיצוי.

וציין הגר"י את דברי התוספות מנחות ט. ד"ה ר"א פסולה. גבי בלילה מחוץ לחומת העזרה וז"ל אע"ג דלא בלל כשרה וכו' והכא בחוץ. ע"כ. ועיין שם בשיטה אות יח. ועיין מנחות ב: ג. עולת העוף שמיצה דמה לשם חטאת העוף תרצה מעשיה מוכיחין עליה ומשמע דבדיעבד הוי מיצוי. ועיין רמב"ם פ"ז מעשה הקרבנות ה"ט. ועיין שם בלחם משנה ועיין רמב"ם שם ה"ז דפסק כמ"ד מיצוי חטאת העוף מעכב.

סד: מתני'. עיין פירוש המשנה לרמב"ם. **ואינו מבדיל.** פירש"י, הראש מן הגוף אלא סימן אחד לבדו מולק. ועיין בשיטה אות ו' ועיין רש"י ותוספות חולין כא: ד"ה אינו מבדיל. ועיין רש"י חולין כז. ד"ה א"א בעוף. ועיין בית הלוי חלק ב' סימן יא סק"ה. ועיין רמב"ם פ"ז מעה"ק ה"ו ועיין רמב"ם פ"א שחיטה ה"ט.

רש"י ד"ה שירי הדם היה מתמצה על היסוד. הגרא"י דייק דמשמעות דברי רש"י דקיום המיצוי הוא רק כשמגיע ליסוד וטען דבפשוטו אין זה כן דמיד כשמגיע לקיר כנגד היסוד נעשה מצוותו ויוצא לחולין.

ואין למזבח אלא דמה וכולה לכהנים. עיין רמב"ם פ"ב ממעילה ה"ו. וכן חטאת העוף הוזה דמה וכו' ועיין שם בכסף משנה. ועיין תורת כהנים דיבורא דנדבה פ"ט ה"א ועיין שם בראב"ד ועין ברש"י לעיל לה. ד"ה מוראה.

מגופה של חטאת. עיין רש"י ותוספות ועיין להלן צב. דנסתפקה הגמרא אי מיפסיל פסל בה כלי שרת. ועיין תורת כהנים דיבורא דחובא פ"ח ה"ח דהראב"ד ביאר ביאור אחר בענין גופא של חטאת וכן ביאר בתחילת מסכת קינים. והרז"ה שם חולק עליו.

סד:

מתני'. עיין פירוש המשנה לרמב"ם. **ואינו מבדיל.** פירש"י, הראש מן הגוף אלא סימן אחד לבדו מולק. ומבואר מדברי רש"י דבמולק יותר מסימן אחד חשוב הבדלה.

ועיין בשיטה אות ו' דביאר דכיוון דהכשר עוף בסימן אחד כל מה שיוסיף על זה יותר יחשב הבדלה. והקשה דאם כן סימן אחד שלם יחשב הבדלה כי הרי מספיק רוב הסימן ועיין מה שתירץ. ועיין רש"י ותוספות חולין כא: ד"ה אינו מבדיל. ועיין במתני' חולין כז. ועיין רש"י חולין כז. ד"ה א"א בעוף. ועיין בית הלוי חלק ב' סימן יא סק"ה. ועיין רמב"ם פ"ז מעה"ק ה"ו דמבואר דפליג על רש"י וסובר דלכתחילה מולק ב' סימנים וסובר דמבדיל הפירוש כפשוטו אם מבדיל את הראש מהגוף. ועיין שם בכסף משנה שכן הביא מהסמ"ג. ועיין רמב"ם פ"א שחיטה ה"ט. וכן מבואר בחינוך. ועיין קרן אורה וזבח תודה ואבן האזל שדיברו בזה.

רש"י ד"ה מתמצה עיין רש"י מנחות סוף ב: דמשמע דהמיצוי הוא דסוחט הדם וניצוק למרחוק וסותר לדבריו כאן ועיין רש"י ומקד"ד סימן כח. ד"ה ומ"ש התוספות.

רש"י ד"ה שירי הדם היה מתמצה על היסוד. הגרא"י דייק דמשמעות דברי רש"י דקיום המיצוי הוא רק כשמגיע ליסוד וטען דבפשוטו אין זה כן דמיד כשמגיע לקיר כנגד היסוד נעשה מצוותו ויוצא לחולין.

ואין למזבח אלא דמה וכולה לכהנים. עיין רמב"ם פ"ב ממעילה ה"ו. וכן חטאת העוף הוזה דמה וכו' ועיין שם בכסף משנה. ועיין תורת כהנים דיבורא דנדבה פ"ט ה"א ועיין שם בראב"ד ועיין ברש"י לעיל לה. ד"ה מוראה.

גמרא. מגופה של חטאת. עיין רש"י ותוספות ועיין להלן צב. דנסתפקה הגמרא אי מיפסיל פסל בה כלי שרת. ועיין תורת כהנים דיבורא דחובא פ"ח ה"ח דהראב"ד ביאר ביאור אחר בענין גופא של חטאת וכן ביאר בתחילת מסכת קינים. והרז"ה שם חולק עליו.

עצה טובה לאחר לימוד המשנה והגמרא עיין היטב בסוגיא חולין כא: כב:

תוד"ה אווז בראש ובגוף ומזה. תימה וכו' עיין חולין כב. ה"ק מה להלן כשהוא אווז הראש בגוף מזה וכו' ועיין שם רש"י ד"ה כשהוא ועיין שם בתוספות כא: ד"ה ואינו מבדיל דהביא מזבחים סה: תניא אר"א בר"ש שמעתי וכו'. **ורבי חיים דן ליישוב,** דיש להסתפק, האם בעופות איכא לדין פר שהיה כבר עיין לעיל כה: הצורם אווז פר ואח"כ קיבל דמו דאם הפסול הוא פסול בקבלה לא שייך בעופות ואם הוא פסול משום שהבהמה הוא מקום דממנו נעשית קבלה ולכן פסול מום פוסל הכא נמי יפסול בעוף דהוא מקום הזאה ודן דאם פסול זה נאמר בעוף אז ניתן ליישב דלר"א בר"ש ליכא לאו דלא יבדיל בעוף ומכל מקום נאסר בהבדלה משום דין דהפר שהיה כבר והוי חידוש רב. והגרי"ז הביא ראיה דליתא לדין פר שהיה כבר בעופות מתוספות מעילה ח: ד"ה אר"ח.

ולא על קיר היכל ולא על קיר אולם וצ"ע מדוע נאמרה דרשא זו דווקא לגבי עופות דהרי לא מצינו בשום מקום הזאה על קיר אלא הזאה רק על המזבח.

עוד יש לעיין, דהנה מבואר דמקיר המזבח ממעטינן כבש והנה לעיל כו: בזריקה שלא במקומו מרבינן מהכתוב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר שגם זריקה על הכבש מכפרת הרי דהכבש הוא בכלל מזבח ומדוע כאן נתמעט.

מי כתיב ימצה ימצה כתיב דממילא משמע. המשמעות הפשוטה וכן משמע מדברי רש"י דהכתוב כולל ב' ענינים א' דההזאה נעשית במקום הדם נופל על היסוד וב' מצוות מיצוי אמנם עיין בראב"ד בתורת כהנים דיבורא דחובה פרק יח י' דמשמע דהפסוק הוא גילוי על המיצוי דהוא נעשה בקיר התחתון וההזאה הוקשה למיצוי אבל אין זה גילוי להדיא על עצם ההזאה ויש לעיין איך תתפרש הגמרא לפי שיטתו.

קיר ששיריים שלו מתמצים ליסוד עיין בשיטה אות יא. ויש להקשות על דבריו דהרי לר"א בר"ש לעיל נג. דחטאת בהמה אינה נעשית אלא בגופו של קרן אם כן גם מצינו ג' מקומות במזבח.

עיין בחולין כא: כב. ר"א בר"ש אומר כמשפט כמשפט חטאת העוף מה להלן אוחד בראש ובגוף ומזה וכו' מאי קאמר ה"ק וכו' עיין שם ברש"י ד"ה מאי קאמר ועיין בפירוש הרז"ה בקינים כב: דהקשה על רש"י שני קושיות יעו"ש.

רש"י ד"ה כיצד מולקין חטאת העוף הגרא"י דייק מדברי רש"י ד"ה ומותח דמשמע דהכל נעשה ביד ימין דאוחזו בימין ובאותו יד מולק וכן כתב השיטה אות יד והקשה הגרא"י דלכאורה לא הוי רק עבודה קשה אלא דלא שייך כלל במציאות. וכנראה כוונתו דלא שייך למתוח אם האגודל ואז למלוק. ועיין חולין יט: אמרי בני ר"ח מצות מליקה מחזיר סימנים לאחורי העורף ומולק.

והנה בשלמא למתניתין דהעוף מלבר ועיין רש"י ד"ה מותח צווארו דהצוואר הוא על שני אצבעות הפנימיות אז מובן איך זה שייך במציאות אלא למ"ד גוף העוף על כפו מבפנים לכאורה לא שייך לעשות כן. ועוד קשה דמנליה לרש"י דבעי ימין על אחזיתו אטו אחזיתו היא עבודה. אמנם עיין שם בשיטה דכתב כי כל העבודות נעשות בימין ויש להסתפק האם כוונתו על המליקה או על האחיזה נמי וצ"ע. ועוד קשה דאפילו אם בעי ימין אמנם מדוע לא יעשו שני כהנים שאחד יאחזנו בימין ואחד ימלקנו בימין. וצ"ע

ועיין בפירוש המשנה שכתב, דיאחזנו בידו השמאלית. אמנם ב'יד' סתם הרמב"ם ולא פירש האם בימין או בשמאל.

ועיין ברמב"ם פ"ז מעה"ק ה"ה דמשמע מדבריו דהקושי הוא בעצם האחיזה ולא במליקה. אמנם עיין שם בקרית ספר דמשמע דהקושי הוא משום המליקה ועיין תוספות יומא מט: ד"ה והאיכא קמיצה דהנך ג וכו'. וצ"ע בכל זה.

סד: סה.

בענין הבדלה בחטאת העוף. הנה הבאנו מחלוקת ראשונים בדין הבדלה דרש"י והשיטה סברו דאיסור הבדלה בחטאת העוף הוא מליקת הסימן השני. דשורש האיסור הוא הבדלת הראש מהגוף יותר מכדי הכשרו והטעם שלא נאסר הבדלת הסימן יותר מרובו משום שסימן אחד זהו מליקתו לכתחילה ולכאורה הביאור הוא דזהו מליקה שלימה אלא דרובו ככולו אבל יש שם מליקה בכולו. והבאנו דכן הוא לשון הגמרא חולין כא: אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד והמכוון הוא דמליקת חטאת העוף הוא מולק אבל סימן אחד משאיר אינו מלוק כדי לא לעבור על איסור הבדלה. ועיי"ש פירוש רש"י. ומבואר דהבדלה הוא במליקת סימן השני וכרש"י וכהשיטה.

אמנם הבאנו מדברי הרמב"ם פרק ז הלכה ו ממעשה הקרבנות. דהבדלה היא הבדלת הראש מהגוף לגמרי. ועיי"ש בלחם משנה שהרחיב בראיות וקושיות על דברי הרמב"ם. עיי"ש היטב ועיין קרן אורה.

והנה ביארנו דבפשוטו הרמב"ם ורש"י לשיטתיהו אזלי דרש"י דף כז. מבואר דשחיטת שני סימנים אינה מעשה שחיטה כלל אלא רק סימן אחד. ורק מדרבנן בעינן שחיטת שני סימנים כדי להוציא מחשש. ויותר מזה לאו כלום הוא. אמנם מדברי הרמב"ם פ"א מהלכות שחיטה הלכה ט עולה דאע"ג דסימן אחד מתיר אמנם יש שם מעשה שחיטה על שני סימנים ונחשב כשחיטה מעליא. וממילא ליתא לאיסור הבדלה רק בהבדלת הראש מהגוף.

והנה מדברי השיטה עולה דאע"ג דסבר כדברי הרמב"ם דשני סימנים הם מדאורייתא ולכן הקשה דכיוון שהוי דאורייתא. אם כן הקשה על רש"י דלכתחילה בעינן שני סימנים ולא להוי איסור הבדלה בסימן השני אלא בניתוק הגוף מהרא"ש. ועיין מה שתירץ. ומשמע דהוי סברא בעלמא. ועיין תוספות חולין כא: ד"ה ואינו מבדיל דלכאורה תירץ באופן אחר. ותירץ כיוון דלכתחילה בעינן סימן שלם ורק דמהני מדין רובו ככולו ממילא ליתא לשם הבדלה בסימן אחד כיוון דהוא הנצרך למליקה. ויל"ע מדוע השיטה לא תירץ כן.

והנה על הרמב"ם יש לעיין שני קושיות. א. דלכאורה הוא גמרא מפורשת בחולין כא: אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד. ב. יש לעיין בחולין כ: וכי מתה עומד ומולק התם לקיים בה מצוות הבדלה ועיי"ש כל הסוגיא ובפירוש רש"י ומבואר דהגמרא הגדירה מליקת עולת העוף דהיא בשני סימנים כהבדלה והדבר צ"ע דבשלמא ברש"י דאיסור לא יבדיל הוא במליקת הסימן השני אז מובן מדוע מליקת שני סימנים נקראת הבדלה אלא לדעת הרמב"ם דהבדלה הוא הבדלת הראש מהגוף ממש יש לעיין מדוע הגמרא קוראת למליקת שני סימנים או רוב שני סימנים כהבדלה וצ"ע.

מתני'. והקיף בית מליקתו למזבח. הנה מדברי רש"י נראה דענינה דהקפת הראש הוא כדי למצות את כל הדם ולאחר שמיצה את דמו היא מקיף בית מליקתו כדי שייצא כל דמו. דז"ל סומכו ודוחקו בקיר כדי שיתמצה דמו עכ"ל. וכן נראה מדברי התוספות להלן סה. ד"ה דמו כולו. ומבואר מדברי התוספות דדין זה נוהג דווקא בעולה ולא בחטאת. ונמצא דפעולת המיצוי נעשית על ידי שני פעולות. והקשה הגרא"י מדוע אינו עושה הכל בבת אחת. ועוד יש לעיין דאם קיים את דין המיצוי בלי הקפת הראש אז במה מוסיף הקפת הראש לאחר שכבר הוכשרה. ועיין תורת כהנים דיבורא דנדבה פרשה ז הלכה ז. דמשמע דהוי

נעשים כאחד ועיין שם בפירושו הראב"ד ועיין רמב"ם פ"ו מעשה הקרבנות ה"כ והכ"א. ועיין תוספות לעיל נד. ד"ה ואי אמרת דפליגי ר"ח ורת האם איכא שפיכת שיריים בעולת העוף

וסופגו במלח. עיין פירוש דפירש דמטבילו במלח ואין צריך למולחו ביד אמנם עיין בפיה"מ לרמב"ם דמשמע דפליגי. והנה במתניתין מבואר דלא ספגו במלח כשרה ועיין תוספתא פ"ז ה"ג מלח ולא ספג ספג ולא מלח כשרה ויל"ע מה הם שני הענינים ומדוע המשנה לא הביאה דין זה. ועיין מרדכי חולין אות תשכ ומעשה שנמלח ראש כבש וכו' לאלתר משמע ע"כ. ועיין שו"ע יו"ד סימן סט סעיף ד.

לא הסיר המוראה. כל ששינה בה לאחר שמיצה דמה כשרה הקשה הגרי"ד דפשיטא וכי לאחר שהוכשר יחזור ויפסל, ועוד הקשה מלא ספגו במלח כשרה דפשיטא.

שיסע ולא הבדיל ואם הבדיל כשר. עיין בתוספתא פ"ז ה"ג שיסע ולא הבדיל כאילו לא שיסע והגרא"י טען שהוא טעות סופר וצריך לגרוס הבדיל ולא שיסע כאילו לא שיסע וצ"ב. ועיין פירוש הראב"ד תורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פ"ט ה"ד. דפירש ענין השסוע. ועיין רמב"ן [ויקרא א יז] על הכתוב בכנפיו.

חטאת העוף מיצה דמה שלא לשמה פסולה. למ"ד במעילה ח: מיצוי חטאת העוף אינו מעכב קשה מדוע יפסול בה מחשבת שלא לשמה ואפילו למ"ד דמעכב מכל מקום הוי חצי מתיר ואין מפגלין בחצי מתיר ולדברי הגרי"ז דמחשבת שלא לשמה לא פוסל בחצי מתיר קשה אלא לדרכינו דהוכחנו מרש"י תחילת בית שמאי דשלא לשמה פוסל בחצי מתיר מיושב וכן מבואר באו"ש פט"ז פסולי המוקדשין ה"ז ועיין שם בתוספות ט. ד"ה לצדין ואתי שפיר.

או שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו זהו שלא קרב המתיר כמצוותו והקשה הגרא"י דכאן זה פשיטא ולא בעי ללא קרב המתיר.

סה.

לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי כזית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין. הקשה הגרי"ד דתמוה טובא דהרי איך שייך ה"ת שישחוב את שניהם בקרבן אחד הרי בעולת העוף יש רק הקטרה ובחטאת העוף יש רק אכילה. ותירץ הגרי"ד דצריך לדחוק דמתניתין ר"א היא דסובר לעיל לה. דמחשבין מאכילת מזבח לאכילת אדם ומאכילת אדם לאכילת מזבח. ועוד תירץ הגרא"י, אליבא דהתוספות מנחות יז: ד"ה דלא דמחשבה באכילת אש הוי מחשבה של אכילה גם בדברים דהם אכילת אדם ושייך לדון דהכוונה כאן בהקטרה לא מדין הקטרה אלא אכילת אש והחידוש הוא שאין מצטרפין ועיי"ש בתוספות וצ"ע.

עיין באו"ש פ"ז מעשר שני ה"ג מה שכתב ליישב בזה על פי האבן עזרא ויקרא ה ז.

גמרא ת"ר יכול המתנדב עוף לא יפחות משני פרדין ת"ל והקריבו. עיין חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ד מעשה הקרבנות ה"ב באור, ועיין כריתות ט. לגבי קרבן הגר דלהביא פרידה אחת אינו יכול דלא מצינו בכל התורה כולה והקשתה הגמרא והרי מצינו בזה הקריבו אפילו פרידה אחת ותירצה הגמרא דבחוברה מיהא לא אשכחן ועיין שם רש"י ד"ה והקריב.

מה ת"ל הכהן לקבוע לו כהן. שייכול והלא דין הוא וכו' משמע בגמרא דלולי הק"ו דא"צ כהן היינו אומרים דצריך כהן וקשה דמהכ"ת דיצטרכו כהן בלי קרא דיאמר דצריך מליקת כהן. ועיין יומא כז. ושחט שחיטה בזר כשרה וכו' שנאמר ואתה ובנך אתך תשמרו את דבר המזבח וכו' מקבלה ואילך מצוות כהונה. והנה בפשוטו דמשמע דרק מהקבלה בעינן כהן אמנם אפשר דיש לעיין האם מליקה חשובה דבר המזבח. דלכאורה כן הוא בעולת העוף אמנם עדיין צ"ב בחטאת העוף ואפשר דילפינן מהדדי.

עוף שלא קבע לו צפון. והקשה הגרא"י דמכל מקום קבע לו מזבח. ועיין תוספות ד"ה עוף.

תוד"ה בן עוף. וא"ת קמיצה תוכיח שקבע לה כהן ולא קבע לה כלי עיין בשיטה אות כח. ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי עמוד מז. בספרו שכתב שהדברים מתמיהין וכו'

ועיין חולין כ. לא למעוטי שן וציפורן ועיין שם ברש"י ובתוספות.

בא"ד. ע"כ נראה דמעיקרא סמיך ההקישא דזאת התורה. והעיר הגרי"ז, דעופות מבהמה לא ניתן ללמוד דאין עבודות שוות וא"ת דילפינן בהקש הרי לא הוקשו העבודות זו לזו אלא רק הקרבנות. ותירץ על פי הגמרא סוטה יד: גבי קידוש קומץ בכ"ש מידי דהוה אדם דקדישתיה סכין. וביאר דזהו קושיית הגמרא דנילך מהקשה דכמו דבבהמה הדם מתקדש בשעת שחיטה כך בעופות בעינן קידוש דם בשעת מליקה. ועיין בשיטה לעיל מז. אות ל. דאין הסכין כ"ש ומעשה השחיטה מקדש לדם.

אר"ע וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח. עיין מנחות כ. גבי מליחה וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח ועיי"ש בשיטה אות א. ועיין בתוספות ד"ה וכי תעלה ובמנחות כא: ובתוספות שם ד"ה והקטורת.

יכול ימלקנה בין למעלה בין למטה. משמע דאפילו קודם הדרשא דמלק והקטיר ידעינן דעולת העוף טעונה מזבח אלא דלא ידעינן אם למעלה אם למטה וקשה מהכ"ת דבעי מזבח ועיין ברמב"ן ויקרא א ט"ו. ודו"ק.

וכי תעלה על דעתך לאחר שהקטיר חוזר וממצה. עיין ברש"י ועיין בראב"ד תורת כהנים דיבורא דנדבה פרשה ז ה"ה. ועיין ברמב"ן ויקרא שם.

סה. סה:

הנה בביאור מחלוקת ת"ק ור"נ וראב"י. הנה מלשונם של רבי נחמיה וראב"י משמע דניתן למצות ולמלוך רק על ראש המזבח ממש. אמנם מדברי הגמרא דמבואר דכל המחלוקת היא רק אם עושים מערכה על גבי הסוכב. ומשמע דליתא ביניהם פלוגתא אחריתי ומבואר בדברי ת"ק דניתן לעשות אף אמה למטה מרגליו. אז לכאורה גם לשיטתם לא צריכים ראש המזבח ממש אלא דיש לעיין לפי"ז האם בעינן דווקא באמה הסמוכה לראש המזבח.

אמנם ברש"י ד"ה אלא מבואר דהכלל הוא בקיר הסמוך למקום הקטרה וכל הפלוגתא ביניהם הוא רק האם סוכב הוא מקום הקטרה. ויש לעיין דאם כן מדוע לת"ק לא ניתן לעשות בכל הקיר התחתון דהרי הוא סמוך לסוכב. וצ"ל דהחוט מפסיק וקובע לזה שם קיר אחר. וכן מדויק בדברי רש"י ד"ה עושה שכל פלוגתייהו הוא רק על האמה תחת הסוכב וכן דייק הגרי"ז הלכות בית הבחירה פ"ב ה"ח.

ועיין ראב"ד ריש קינים דפליג וסובר דלר"נ לא היה נעשה רק על הקרן ממש. ואומר דבדוחק ניתן להקטיר על הקרן הרי דבעינן ראש מזבח ממש. ויש לעיין דהרי בגמרא משמע דפליגי רק האם עושים מערכה על גבי סוכב אמנם למטה מן הסוכב לא עושים מערכה ובכל אופן מכשיר ת"ק. וכן קשה מדוע לת"ק כשר מיצוי בכל הג' אמות הרי אין זה מקום מערכה.

ועיין שם בחידושי מרן רי"ז הלוי מה שביאר במחלוקת הרמב"ם והראב"ד ודו"ק.

ועיין עוד בחידושי מרן רי"ז הלוי הלכות פסולי המוקדשין מו. מה דהעיר על דברי התוספות.

ועין תוספות לעיל נד. בסופו בשם ר"ת.

ועיין תוספתא פ"ז קרבנות ה"ג.

ועיין רמב"ם פ"ו מעשה הקרבנות ה"כ. ועיין ר"ש תו"כ ויקרא דיבורא דנדבא פרשה ז ה"ח.

והסיר את מוראתו בנוצתה. שיטת רש"י דלאבא יוסי בן חנן נוצתה היינו קורקבן. דהיינו בני המעיים. ולא נוצה ממש ובפשוטו לדעת ת"ק דהיינו נוצה ממש אז ליתא לדינא דנטילת הקורקבן. וקשה דלפי"ז מתני דקתני בא לו לגוף והסיר את המוראה ואת הנוצה ואת בני המעיים דלא כמאן. אלא אם נאמר דמסברא זהו מסתבר דלא מקריבים את בני המעיים.

ועיין רמב"ם פ"ו מעשה הקרבנות הכ"א. ובלחם משנה שם ובראב"ד תו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשה ז ה"ט. וברמב"ן ויקרא א ט"ז. ועיין שם בראב"ד דביאר מחלוקת ת"ק ור' ישמאעל ודו"ק היטב.

דבי ר"י תנא בנוצתה נוצה שלה. והנה צריך ביאור מהו השיעור לת"ק. דסבירא ליה דלא קודר בסכין ומשמע שנוטל יותר. ועיין רמב"ם פ"ו מעה"ק הכ"א. ובלחם משנה שם.

אין שישוע אלא ביד. עיין תוספתא פ"ז קרבנות ה"ג.

תוד"ה הבדיל בחטאת. הגרא"י הקשה דמה ענין שלא לשמה אצל שינוי הרי שלא לשמה הוא פסול מחשבה ואינו ענין כלל לשינוי.

הנה יש לחקור במעשה הבדלה האם הוי חלק ממעשה המליקה או דהוי שם לעצמו. והנה יש לחלק את השאלה בין דעת הרמב"ם לדעת רש"י דלדעת הרמב"ם הבדלה היא ניתוק הראש מהגוף ולדעת רש"י היא חתיכת הסימן השני.

והנה יש לעיין מהו הפסול באופן שהבדיל את הראש האם הוא פסול במליקה ויש לעיין דהרי לאחר שהוכשר וכי יחזור ויפסל. ויש לעיין בחטאת העוף.

עוד הקשה הגר"י דמשמעות התוספות דהפוסל בלא הבדיל בעולת העוף הוא משום שינוי והקשה דתיפו"ל דלא עביד מליקה כהלכתה.

סה:

מתני' דלא כראב"ר"ש. הנה חקרנו לעיל האם ההבדלה בעולת העוף היא חלק מהמליקה או דהיא עבודה לעצמה. והנה דבר זה לכאורה זהו הנושא כאן בסוגיא עיין היטב בכל הסוגיא וברש"י.

גמרא וכיוון דמיצוי דם מעכב קעביד מעשה עולה בחטאת העוף. והנה הרי כאן עשה בתחילה הזאה ואם כן הוי מעשה חטאת וצריך לומר דכיוון דמבואר להלן בתוספות סו: ד"ה ואלא דלא מיפסלא עולת העוף בהכי אם עשה בה הזאה קודם מיצוי כיוון דדינא דכל דמו אינו מעכב. אם כן אכתי נחשב דקעביד מעשה עולה בחטאת.

והקשה הגר"ד, לדעת הראב"ד תו"כ ויקרא דיבורא דחובה פי"ח ה"ח. דחטאת העוף דם הגוף יזה ודם הרא"ש יתמצה. ואם כן לכאורה כאן המיצוי הרי נעשה מדם הראש והרי מיצוי דם הראש בעולה לבד אין זה מכפר ומדוע יחשב דקעביד מעשה עולה בחטאת. וצ"ב.

וראב"ר"ש סבר מיצוי חטאת העוף לא מעכב ומחתך בשר בעלמא הוא. ופירש"י הלכך אם רצה להבדיל יבדיל ולא ימצה וכו' ולכאורה מבואר מדבריו דאפילו לראב"ר"ש אם הבדיל ומיצה פסל אלא דאם הבדיל ולא ימצה לא פסל. והקשה הקרן אורה, דאם כן אמאי נקטה הגמרא דמתני' דלא כראב"ר"ש הא אפילו לדידיה משכחת לה דפסול אם הבדיל ואחר כך ימצה. עיי"ש.

עוד יש לעיין, בדברי רש"י וכי לאחר שהוכשר יחזור ויפסל הרי הקרבן כבר כיפר בהזאה. ודן הגר"א, דדוחק לומר דאיגלאי מילתא למפרע דההבדלה היתה מעשה עולה. וטען דגם לשון רש"י לא משמע כן. ויל"ע בזה.

רד"ה וראב"ר"ש, ואי משום דשינה בהבדלה כיוון דלאו מעשה עולה מצי למימר חיתוך בשר בעלמא הוא עכ"ל. והקשה הגר"ד, דהרי כתב דכיון שלא ימצה לאו מעשה עולה הוא ומה הוקשה לרש"י והוצרך לתרץ דהוי חיתוך בשר בעלמא. והגר"ד טען מכאן דנאמרו ב' פסולים בחטאת העוף א. מעשה עולה וב. שינוי ועיין להלן ברש"י סו... ד"ה א"צ. הלכך אם הבדיל לאו שינוי הוא וביאר הגר"ד דכוונתו לפסול שינוי. ומעשה עולה בעינן למעשה שלם שכולל מיצוי אבל שינוי פוסל אפילו אם לאו מעשה עולה הוא ועל זה ביאר רש"י דלא חשיב שינוי אם לא ימצה דחשיב מחתך בשר ואין זה נחשב ששינה את עצם המליקה.

אמנם דייק דברמב"ם המשמעות היא דפסול משום שעבר על איסור תורה להבדיל עיין רמב"ם פ"ז מעשה הקרבנות ה"ו ובספר המצוות שורש ח. וכבר רמזו ע"ה על זה הענין וזה במה שמצאנו להם וכו' והוא אמרו בחטאת העוף וכו' ולכן אם הבדיל לפי דעתו כשר עכ"ל עיי"ש. והקשה על הרמב"ם מסוגיית הגמרא דמבואר דהפסול הוא משום מעשה עולה בחטאת ושינוי ולא משום האיסור והלאו.

ת"ק סבר שהייה בסימן שני בעולת העוף לא פסלה. ועיין רש"י ועיין רש"י חולין כז. ד"ה אחד בעוף ומבואר דמדאורייתא לא בעינן בעוף שני סימנים אפילו לכתחילה. ולעיל הבאנו בזה מחלוקת רש"י והרמב"ם. והנה יש לעיין דאם כן מדוע לראב"ר"ש שהייה כן פסלה הרי מצוות הבדלה היא מצווה בפני עצמה ואינה חלק מהמליקה. ודן הגר"א"י דאין לומר דההבדלה היא חלק מהמליקה בעולת העוף.

דעיין חולין כ: אמר זעירי וכו' א"ל התם כדי לקיים בה מצוות הבדלה. עיי"ש בפירוש רש"י ומשמע דלכו"ע אמר רבא לדבריו דהבדלה היא מצווה בעלמא ואינה חלק מהמתיר.

ויש לעיין האם שם הם אזלי לשיטתיהו בסוגייתנו מכל מקום זה יבאר את דעת ת"ק אבל ראב"ש עדיין צ"ב. ועיין קרן אורה תחילת פרק חטאת העוף ובדברי האחיעזר ח"ב סימן ז סק"י.

והתניא כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת וכו'. ומבואר דבעינן רוב בשר ויש לעיין האם בעולת העוף בעינן נמי לרוב בשר. עיין בעל המאור חולין כא. ואיכא דקשיא ליה הא דתנן שחט בה שנים ורוב שניים וכו' עיי"ש שכתב דחתיכת שנים ורוב שנים במקום רוב בשר אמנם הרמב"ן שם כ: חולק עליו וסובר דבעינן רוב שניים בעולת העוף ויש לעיין לדעת הרמב"ן מתי הייתה נעשית חתיכת רוב בשר האם לאחר חתיכת שני הסימנים או בין סימן לסימן.

והנה יש להסתפק האם טענה זו של רבא וכי מתה עומד ומולק שייך גם ברוב בשר וחתיכת המפרקת. דהנה המפרקת מבואר לעיל בתוספות ל. ד"ה והרי קמיצה היא בכלל המליקה ויש להתספק האם רוב בשר הוא גם בכלל המליקה והגר"ח נקט בדעת הרמב"ם דרוב בשר הוא גם בכלל המליקה.

אביי אמר רוב בשר מעכב וכו' עיין פירש"י. ומבואר מדבריו דצריך לחתוך את רוב בשר אחרי חתיכת הסימן הראשון, וכן כתב רש"י לעיל ד"ה ת"ק סבר. והגר"ז נתקשה בזה מדוע בעינן לעשותה דוקא אחר הסימן הראשון ולא אחר הסימן השני. דהרי בעולת העוף לכאורה עושהו לאחר הסימן השני דאם לא כן וכי מתה עומד ומולק. ודן דחתיכת רוב בשר בכלל המליקה ואם יחתוך לאחר סימן שני יהיה שהייה. רק דהקשה הגר"א"י דזה גופא מנלן דרוב בשר הוא בכלל המליקה. ומנלן פסול שהיה.

סה : סו.

רבא אמר שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בינייהו. הנה שיעור שהייה מבואר בחולין לב. דהוא בשהה כדי לגמור את השחיטה בבהמה של בהמה ובעוף של עוף.

עיין רש"י, ומבואר מדבריו דטעמו של ת"ק דשהייה לא מעכבת בעולת העוף אע"ג דהיא פוסלת בשחיטה. הוא משום דבשחיטה הדין של שחיטת שני סימנים הוא להפסקת החיות וממילא אם שהה בינתיים פוסל דצריך נטילת שני סימנים כאחד ואחרת זהו נבילה דבעינן צירוף במעשה השחיטה. מה שאין כן בעולת העוף דבמליקת סימן ראשון פסקא חיותא ומה שמולק סימן השני הוא משום מצוות הבדלה. ובזה ליכא ליסוד של שהייה.

והנה לפי"ז יש להקשות, מה סבר ראב"ר ש מדוע אם שהה פסול הרי זהו רק מצוות הבדלה. ומדוע שיצטרכו שיצטרף למעשה המליקה. ולכאורה הביאור הוא דבזה עצמו הוא פליג וסובר דכן הוי מצוות מליקה. אלא דזה יש לעין דלכאורה יש שני חלקים במעשה המליקה החלק הראשון הוא המעשה מתיר מה שהוא מוציא מידי נבלה, והחלק השני הוא התורה העבודה. והנה לכאורה הדין מתיר בעולת העוף הוא מיד ואינו חלוק מכל מעשה שחיטה שהוא מתיר בסימן אחד ויצא מידי נבילה ורק דהתורה עבודת המליקה היא גם בסימן השני. ואם כן עדיין איך יאסר משום שהייה הרי כבר פסקא חיותא.

ולכאורה צריך לומר, זהו הלכה במעשה המליקה שהוא צריך צירוף שלא יהא הפסק ואחרת חסר בשם המליקה אלא דבשחיטה אם חסר בשם השחיטה זה הופך לנבילה. וכאן זה כבר יצא מידי נבילה במליקת הסימן הראשון כמבואר ברמב"ם [פ"ז פסולי המוקדשין ה"ח ה"ט.]. ומכל מקום זהו פוסל את השם מליקה. או דנאמר דזה עצמו ענין המליקה של עבודת המליקה הוא סילוק שארי החיים שיש בה. ובעינן שיהא מצטרף ושלא יהא שהייה.

שם. יש להקשות, דבחולין כ: הקשה רבא לזעירי דביאר דמליקת חטאת העוף היא בשדרה ומפרקת ורוב בשר עמה. וכי מתה עומד ומולק דכבר חל בה שם נבילה ואז לא שייך בה מליקה ואביי הקשה לו מעולת העוף דוכי מתה עומד ומולק ורבא תירץ דמשם לא קשה דלקיים בה מצוות הבדלה ובחטאת העוף צריך לומר דשובר שדרה ומפרקת בלא רוב בשר ורק לאחר מליקת הסימן מוסיף רוב בשר

והנה לכאורה קשה דמבואר התם לכו"ע דהבדלה אינה חלק ממעשה המליקה ולכן לא אכפת לן מה דיש לה שם מתה. וקשה לדעת ראב"ש דביאר דכן הוי חלק מהמליקה ופוסל שהייה.

עוד הקשה הגרי"ד, דלכאורה הדין דרוב בשר עמה הוא חלק מהמליקה ואם כן גם על זה תיקשי וכי מתה עומד ומולק וכיוון דהיא מתה לאחר מליקת שדרה ומפרקת וסימן אחד אז הרוב בשר נעשה לאחר שהיא מתה אמנם דבר תלוי במחלוקת הראשונים וכדלהלן.

והנה באמת התם צריך עיון מה היתה שאלת הגמרא בעולת העוף וכי מתה עומד ומולק וברש"י שם נראה דהכוונה לסימן הראשון דלאחריו היא כבר מתה. אמנם המהרש"א מבאר ששאלת הגמרא היתה משום סימן ורוב בשר דרק אז היא מתה אבל משום סימן אחד היא לא מתה אמנם הרשב"א נראה דהבין ברש"י כפשוטו. וכן כתב שם החתם סופר להדיא. והר"ן בדעת עצמו שם פירש כהמהרש"א דלא חשיב מתה רק משום סימן אחד ורוב בשר וכך נראה מסתימת רבינו גרשום שם. ובשלמא לדעת הראשונים נוחא. אמנם לדעת רש"י תיקשי וכי מתה עומד ומולק רוב בשר ויש לעיין בזה.

והנה דין זה עצמו דבעינן רוב בשר צ"ע מהיכן נלמד דין זה דהמליקה כוללת רוב בשר וכן יש לעיין בהמשך הסוגיא דמבואר דלכו"ע לכתחילה יש דין רוב בשר מהו הביאור דלכתחילה יש דין רוב בשר ומהיכן נלמד דין זה.

והנה בסוגיין במסקנא מבואר דלכו"ע לכתחילה יש דין רוב בשר והקשה הגר"ח על הרמב"ם דמדוע השמיט הרמב"ם דין זה פ"ז מעשה הקרבנות ה"ו. והלחם משנה כבר הוקשה לו על הרמב"ם מדוע השמיט דין זה ועיין שיעורי הגרי"ד מה שתירץ הגר"ח על קושיא זו.

רש"י ד"ה רוב בשר מעכב, הנה בפשוטו דברי רש"י צ"ע דלכאורה לא פליגי אלא דלראבר"ש בהכרח עביד רוב בשר ואז יפסול עולת העוף מדין שהייה ולת"ק יתכן דלא לעביד שהייה כיוון דרוב בשר בחטאת לא מעכב. וקשה דאם כן בעצם לא פליגי ומדוע מתניתין היא דלא כראבר"ש. הרי גם לשיטתו באופן שלא יעשה רוב בשר ויבדיל יהיה פסול ובאופן שיעשה רוב בשר אז גם לרבנן יהיה כשר וגם לשיטתם צריך לעשות לכתחילה קודם רוב בשר ולפי הספרים אחרים שהובאו בשיטה אתי שפיר אלא דצריך עיון מהי סברת השיטה בתירוץ הראשון כיוון דהיא בעי לא עביד מעשה עולה שפיר קרינן ביה. הרי כיוון דשהייה מעכבת הרי שהה. וצ"ב.

עיין חולין לב. שהה במיעוט סימנים מהו ונשארה הגמ' בתיקו עיי"ש ברש"י. ועיין בית הלוי ח"ב סי' יא ובסעיף קטן ט. דהרשב"א כתב דהוי דין דרבנן אמנם רבינו ירוחם ביאר דהוי מדאוריתא. ויש להסתפק לפי"ז בשחיטת עוף האם פוסל שהייה.